

М. А. Романишин

студентка 5 курсу

спеціальності «Соціальна робота»

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

marta.romanyschyn@gmail.com

Науковий керівник –

кандидат педагогічних наук, доцент

О. Л. Главацька

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАЙНЯТОСТІ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ

В останнє десятиріччя в багатьох країнах велике значення надається вивченню проблем старіння і старості, адже значне збільшення частки людей літнього віку в загальній структурі населення впливає на багато сфер життєдіяльності суспільства, торкаючись галузей політики, економіки, медицини, громадсько-соціальних інститутів.

В Україні громадяни літнього віку потребують постійної сторонньої допомоги та соціальних послуг. Значна частина пенсіонерів гостро відчують наслідки зниження рівня життя. Вимагають пильної уваги бездомні, які досягли пенсійного віку або стали інвалідами. Соціального патронажу потребують біженці і вимушені переселенці, серед яких особи пенсійного віку, частина з них – самотні старі люди.

Тому люди літнього віку потребують допомоги у подоланні життєвих труднощів. Одним із завдань суспільства є створення умов гідного життя. Важливе значення відіграє соціальна робота, головними напрямками якої є виявлення осіб, які потребують соціального піклування, сприяння в адаптації до старості. Вагоме значення має і правильна організація зайнятості літніх людей, яка полягає у наданні цим людям можливості реалізувати свої здібності, брати участь у громадській діяльності; сприяння адаптації особистості до нових умов, відшуковуючи незадіяні на попередніх етапах життєвого шляху ресурси.

Проблеми людей літнього віку, форми та методи роботи з ними вивчали Л. Тюптя, Е. Холостова, Г. Андреева та ін. Питання соціалізації людини в старості досліджували науковці А. Андреев, Н. Григор'єв, Б. Іванов, Л. Литвиненко, Н. Лисіна, О. Чернова, Т. Шевченко, В. Середович та ін.). Особливості соціалізації та механізми адаптації людини, що вийшла на пенсію висвітлені у працях Є. Рибалко, О. Леонтьєва, А. Капської, С. Марченко та ін.

Метою статті є висвітлення суті та особливостей зайнятості людей літнього віку.

У будь-якому віці життя людини не можна уявити поза суспільними відносинами. Сенс існування людини на віковому етапі старості зводиться до того, щоб бути корисним суспільству. Досягши пенсійного віку, люди не прагнуть відійти від справ, потреба в праці може зберігатися як основна. Суспільство, держава повинні надати реальні можливості для різнобічних проявів соціальної активності особистості як передумови раціонального способу життя на її пізніх етапах. Тому проблема

соціальної активності, зайнятості людей літнього віку – це проблема їхньої адекватної інтеграції у руслі соціального життя з урахуванням психічних і фізичних сил.

Важливо з'ясувати, що лежить в основі поняття «зайнятість». У науковій літературі зайнятість трактується як:

- стан людини, яка постійно зайнята якою-небудь роботою, справою;
- стан людини, яка не має вільного часу;
- сукупність соціально-економічних відносин між людьми для забезпечення працездатного населення робочими місцями;
- наявність роботи чи заняття [1; 4].

У законі України «Про зайнятість населення», зазначено, що зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі [2].

Із зазначених трактувань випливають основні функції зайнятості: економічна і соціальна. Економічна функція полягає у створенні передумов для задоволення особистих і суспільних потреб, шляхом забезпечення працівників економічно доцільними робочими місцями. Соціальна функція зайнятості орієнтована на забезпечення потреби людини у соціальній активності, самовираженні та у всебічному розвитку людини у процесі зайнятості. Соціальна активність відображає ступінь реалізації і розвитку соціальних можливостей людини (здібностей, знань, навичок, прагнень, мети, завдань). На рівні особистості соціальна активність розглядається як здатність до свідомого виявлення й закріплення свого місця в системі суспільних відносин, самореалізації [3].

Що ж стосується людей літнього віку, то виділяють наступні види зайнятості, що сприяють здоров'ю, діяльності, задоволенню життям :

1. Професійна діяльність у скороченому обсязі і на посаді, що відповідає психофізичним можливостям людини. Для людей, що люблять свою професію, це буде найбільш бажана форма зайнятості, тому що вона дає додатковий прибуток, зміцнює почуття своєї суспільної значущості, упорядковує все життя.

2. Робота для заробітку, виконувана не за своєю, а за «резервною» професією, додатково й заздалегідь освоєною, – більш легкою або більш престижною. Таке рішення проблеми вибирають звичайно, люди, що свою основну професійну роботу оцінювали як занадто важку, шкідливу для здоров'я або не достатньо престижну.

3. Соціальна зайнятість, пов'язана з виконання громадських обов'язків, – громадського опікуна, судового піклувальника, члена домового комітету, члена правління в якій-небудь громадській чи політичній організації.

4. Внутрішньо-сімейна зайнятість у вигляді догляду за дітьми і хворими, а також домашня робота; її беруть на себе, головним чином, жінки. І хоча найчастіше опікунські старання жінок літнього віку перевищують їхні сили, вони виконують їх добровільно, із переконанням, що це необхідно і це дає їм моральне задоволення.

5. Зайнятість у сфері відпочинку.

6. Освітня зайнятість людей літнього віку [5].

Отже, зайнятість людей літнього віку рідко коли пов'язана із трудовою зайнятістю, тому що такі люди припиняють активну професійну діяльність майже

завжди із досягненням пенсійного віку. Адже праця втратила для них значимість і як засіб самоствердження так і як засіб самореалізації. Однак вихід на пенсію не означає втрату зв'язків з оточенням. І на цьому віковому рубежі можна бути активним, дбаючи про задоволення своїх потреб. Тому в таких умовах зайнятість розглядається, як один з важливих засобів реалізації сутнісних сил людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дементьева Н.Ф. Роль и место социальных работников в обслуживании инвалидов и пожилых людей / Н.Ф.Дементьева, Э.В. Устинова. – М. : Просвещение, 2005. – 245 с.
2. Закон України про «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=803-12>
3. Комарова О. О. Особливості соціальної адаптації людей похилого віку / О. О. Комарова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Staptp/2010_45/files/ST45_12.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Попович А.М. Потреби людей похилого віку та планування соціальних послуг / А.М. Попович, Р. І. Сопко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – №20. – 2011. – 202 с. – С. 110-113.
5. Соціальна робота : Підручник / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкара, Н. М. Горішна, Г. В. Лещук, О. Ю. Пришляк / За ред. Н. Г. Ничкало. Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч», 2010. – 330 с.

Л. І. Романовська

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету,*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА СТАН ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ

В Україні соціальна робота як професія утвердилась на початку 90-х років ХХ ст. Впродовж двох десятиліть років в країні відбувалось формування мережі соціальних служб, становлення багаторівневої системи підготовки та підвищення кваліфікації соціальних працівників, розвиток соціальної роботи як галузі наукових знань. Проте становлення нової професії відбувалось у рамках системи соціального забезпечення і захисту, основні принципи організації та фінансування якої сформувались за радянських часів Радянського Союзу та не зазнали істотних змін після його розпаду. Основними недоліками цієї системи були: високий рівень видатків на утримання інфраструктури соціальної роботи та адміністративних витрат, бюрократія у прийнятті рішень, відсутність адресного підходу до забезпечення соціальних потреб населення тощо. На даний час, коли країна перебуває на етапі системних реформ в